

«ШӘРИЯР» ДӘСТАНЫНЫҢ МАЗМУНЫ ХӘМ АТҚАРЫЛҒЫҒЫ ӨЗИНШЕЛИГИНИҢ ЖАНРЛЫҚ БЕЛГИЛЕР ЖАРАТЫҒА ҚАТНАСЫНЫҢ ГЕЙПАРА МӘСЕЛЕЛЕРІ

Ш.К.Кенесбаева – I басқыш таяныш докторанты

Әженияз атындағы Нәкіс мәмлөкетлик педагогикалық институты

Таянч сўзлар: «Шарияр» достони, жанр хусусиятлари, ташки сюжетли достон (О.Кожуров), ижтимоий-майший достон (К.Максетов), эртақ достон (И.Сагитов), эртақ мотиви, мифик мотив, мотивлар муштарақлиги, мифик-эртақ достон.

Ключевые слова: дастан «Шарияр», жанровые особенности, внешне-сюжетный дастан (О.Кожуров) социально-жизненный дастан (К.Максетов), сказочный дастан (И.Сагитов), сказочный мотив, мифический мотив, мифический-сказочный дастан.

Key words: the epos «Shariyar», genre peculiarities, an epos with external plot (O.Kojurov), social-realistic epos (K.Maksetov), a fairy-tale epos (I.Sagitov), a fairy tale motive, myth motive, myth-fairy tale epos.

Эпикалық шығармалардың жанрлық қасиеттері, әлбетте, оның атқарылуы өзгешелігі менен тығыз байланыссы. Сол үшін «Шәрияр» дәстанының жанрлық өзгешеліктеріне тоқтамастан алдын «жырау» деген сөздің мәнісін анықлап алғанымыз мақұл. Себеби, дәстан, жырау, бақсы түсиниктері өз-ара тығыз байланыссы, бири-сиз-бирін түсиниуі қыйын атамалар болып табылады.

Біз «жырау» дегенде қолында қобызы бар, ал «бақсы» дегенде қолына дуғтар ұстаған атқарушы хәм дәретиуші тулғаны түсинеміз. Булардың екеуі де халыққа өзлерінің йошлы лапызы менен рәхәт бағышлайтуғын адамлар сыпатында көз алдымызда елеслейди. Соның менен бирге, олар бир уақыттың ишинде дәстан дәретиушілер де болып табылады.

Түркий тиллес халықлардың хәммесине ортақ XI әсирде жасаған уллы илимпаз Махмуд Қашқарийдің «Девону лугатий түрк» деген даңқлы кітабының бар екенін билеміз. Минекей, усы көрнекли мийнетте «Қобызлуғ киши» яғный, қарақалпақлардың жалпақ тили менен айтқанда, «қобыз ұстаған адам» сөзи ушырасады. Усы «қобыз ұстаған» ямаса «қобыз шертеуғын адам», Махмуд Қашқарийдің сөзи бойынша, XI әсирде-ақ мәлим болған болса, демек, дәстан жанрының төркінлері де ерте дәуірлерге барып тақалады деген сөз. Сонлықтан биз қарақалпақлардың уллы дәстанлары болған «Алпамыс», «Қоблан», «Едиге», «Мәспатша» хәм тағы басқа да бир-биринен ағла дәстанларын оғада ерте дәуірлерде дөреген деп айта аламыз. Бул дәстанлардан да бурын дөреген эпослық дәрәтпелер қатарына бизиң изертлеу жұмысымыздың объектиси болып отырған «Шәрияр» дәстаны да киреди.

«Шәрияр» дәстаны жүдә ерте дәуірлерде дөреген үлкен эпослық шығарма. Лекин, ондағы сүретленеуғын уақыялар оғада анық түсиникли тилде бериледи. Сонлықтан «Шәрияр» дәстаны қарақалпақ дәстанларының ишиндеги ең қызықлы, көркем дәстанларының бири. Бул дәстан ири эпослық жанрға киреди хәм халқымыздың өткен дәуірдеги поэтикалық дәрәтпелерінің жыраулар тәрәпинен атқарылатуғын ертеклик – мифлик формаларда жаратылған дәстанлардың поэтикалық дәретиушилигинің әжайып үлгиси болып табылады.

Хақықатында да, қарақалпақ халқының уллы дәстанларының қатарына киретуғын «Шәрияр» дәстаны мазмұны, формасы, көлемі жағынан шын мәнісіндеги халық дәретиушилигин айрықша көриниси. Бул дәстанды басқа қарақалпақ дәстанларынан айрықша-ландырып туратуғын бир нәрсе - онда халық дәрәтпелерінің хәммесине дерлик тән болған руу, қәуим мәселеси сөз болмайды. Хақықатын айтыу керек, қарақалпақ халық дәстанларының көпшилигинде руулардың, талап-әрманлары сөз болған менен, тийкаргы идея елдің халықтың арзыу-әрманлары болып табылады.

«Шәрияр» дәстанының басқа дәстанларға ұсамаған жанрлық форма сыпатында қәлиплесиуінде қарақалпақ халқының тарийхындағы из қалдырған ири уақыялардың ескерилмеуі мүмкин емес. Соның менен бирге, қарақалпақ халық поэзиясында поэтикалық шығармалардың ең ири жанрларының бири болған дәстанлардың қәлиплесиуі мәдени-әдебий турмысындағы оғада үлкен уақыя болған. Қарақалпақ халқының ауыз-

ки халық дәретиушилигинің ең ири жанры болған дәстанлар көлемі жағынан бес мың қатардан жигирма мың қатарға шекем жетеди. Көлемінің аз ямаса көп болуы дәстанды жырлаған жыраулардың талантының күшшилигине байланыссы. Мәселен, Есемурат, Қурбанбай, Қыяс жыраулар жырлаған «Алпамыс» дәстанының көлемі өзбек, қазақ халықларының арасына тараған варианттардан анағұрлым үлкен.

Хәр қандай дәстанның көлемі ондағы сөз етилетуғын уақыя менен байланыссы. Мәселен, «Шәрияр» дәстанын сыртқы формасына қарай бақалағанда, тийкаргы өзгешеліктерінің бири-оның көлемінің үлкен хәм ондағы сүретленеуғын уақыялардың көп болуы, яғный сюжетлик мотивлердің кең хәм көп тармақлылығы деген сөз. Бирақ, сол көп уақыялар бири-бири менен тығыз байланыссы хәм ақырғы жууағында үлкен бир истиң шешимін берген болып табылады.

Көп ғана қарақалпақ дәстанларында дәстан сюжети бас қахарманның ата-анасының күйіп-жаныуы, көп қыйыншылықлар менен перзентли болуы сыяқлы қыян-кески уақыяларды сүретлеу менен басланады. Сондай-ақ бала ержеткеннен кейін ата-анасын излестиреуі, көп қыйыншылықтардан соң табысуы хәр қандай дәстанның үлкен бир бөлімін қурайды. Соның менен бирге, дәстан қахарманының мухаббаты ұзақ сүретленеди. Мине, жоқарыда айтып өтилген уақыялар ағымы бириктирилип, үлкен эпослық шығарма болған дәстанның тийкаргы сюжетлик өзегін қурайды. Бул «Шәрияр» дәстанына да тийисли. Сөздің утыры келгенде айта кетейик. Қарақалпақ халық дәстанларының хәммеси дерлик саз бенен намаға ий-кемлестирілген болып келеди. Мәселен, ертеке пенен әпсана хәм сондай тағы басқа да мифологиялық дәрәтпелерди айтыу үшін музыканың зәрүрлиги жоқ. Ал, дәстан айтыу музыканы талап етеди. Музыка болғанда да айрықша, тыңлаған адамның жан-сезиміне тәсир етуғын дәрежеде тамакты қырып айтыу керек. Бул усыл қахарманлық дәстанларды жырлау барысында қолланылады.

Қарақалпақ халқының атаклы жыраулары дәстанларды жырлаған уақытта, сол жырлап отырған дәстанлардың уақыя ағымына қарай дауысының шамасына ылайық музыкалық элементтерди ойлап тапқан. Жырау, ямаса бақсы дәстан қахарманларының қайғысын айтқанда - муңлы, куәныш сезимлерди билдиргенде-шадлы ырғақларды көбирек пайдаланған. Мәселен, «Шәрияр» дәстанының ең атаклы атқарушыларының бири Қуламет жырау дәстандағы адам сезимлерін, хайуанат ертеклиерін, тәбият көринислерін саз дауысы менен сүретлегенде, олардың хәммесін дерлик кең жобада, хәр бир қахарманның өзине ғана тән психологиясын, образын сомлау үшін соларға сәйкес зәрүрли намаларды келтирип шығарып отырған. Бул уллы исти әмелге асыруы үшін қобыз оғада үлкен роль атқарады. Солай етип, дәстанның атқарылуында қобыз, дуғтар намалары дәстанның ажыралмас бир бөлеги болып табылады.

Қарақалпақ халық дәстанларының сөзи де, сазы да, соны әмелге асырушы жырау да бир-биринен ажыралмайтуғын бир пүтин бирикти қарайды. Қарақалпақ халық дәстанларының бул өзгешелігі олардың жанрлық өзгешелігін анықлауға жәрдем етеди. Усы нәрсе

«Шәрияр» дәстанынна да тийисли.

Жоқарыда атап өтилген жанрлық өзгешеліктер атақлы дәстанларымыздың әсірлер дауаында ұмытылмай, әуладтан әуладқа көшіп, бизің заманымызға шекем аман-есен жетіуіне гиреулі орын тутады. Мәселен, «Шәрияр» дәстанындағы өз балаларынан айра түскен Гулшара, тау арасында қараусыз қалған нәрестелердің аянышлы халаты атақлы жырауларымыз тәрәпинен ботадай бозлаған дауыс пенен айтылғанда, дәстанды тыңлап отырғанлар көзлеріне жас алған. Хәр бир инсанның басында бар қайғы менен кууаныш сезимлерін айқын билдирген қатарлар «Шәрияр» дәстанының мазмұнында көптеп ұшырасады.

Қарақалпақ халық жырауы Қыас Қайратдиновтың айтыуы бойынша, әсіресе екінші дүние жүзлік урыс дәуірінде «Шәрияр» дәстанын жырлауды өтіндішілер оғада көп болған. Себеби, онда сүүретленген ұақыялар өзлерінің ағаларын, инилерін, қостарларын фронтқа атландырып, енді олардың аман-есен елге оралыуын зорға күтип жүрген ата-аналар менен қыз-келиндердің ой-сезімлері менен оғада сәйкес келген.

Дәстанлардың мазмұнларының сыпатына қарай саз әспаптарының таңданыуы да оғада хайран қаларлық нәрсе. Мәселен, қарақалпақ халқының ұллы қахарманлық дәстанлары қобыз бенен, ал лиро-эпикалық, ашықлық дәстандар дуулар менен атқарылады. Демек, жыраулар менен бақсылардың репертуарының өзине тән атқарылуы өзгешеліктері бар деген сөз. Бундай өзгешелікті атақлы рус фольклористі А.К. Боровков та айтқан еді.

Дәстанды атқарыушылардың өнерінде көп ғана көркем өнердің түрлері бар екенін билеміз. Мәселен, сөзге шешенлік, саз, хауаз, сазенделік, шайырлық, дилуарлық-хәммеси де дәстанды атқарыушылардың бойына жәмлелген. Мине, солай етип, дәстандар өзлерінің мазмұны менен формасында, атқарылуы ұсылында халық көркем өнерінің бир неше түрлерін өзлеріне сіндіре алған.

Жоқарыда келтирилген мысаллардан заманында театр, көркем өнер болмаған халқымыздың мәдени өнерге болған талабын қанаатландыруда халық дәстандары, оларды атқарыушы жыраулардың қандай хызмет атқарғанын көріуге болады.

«Шәрияр» дәстанының ишкі мазмұнын шымшытырық ұақыялар курайды. Онда айтылатуғын хәдіселердің ағымы оғада қарапайымдай болып көринеді. Бирак, ұақыялар әпиуайы басланса да бара-бара шийеленисип, хәуижге минеді. Дәстанның орайлық қахарманларының тәғдири, олардың басларынан кеширген қыйын-қыстау әндішели ұақыялар тыңлаушыны кем-кем өзине тарта баслайды.

«Шәрияр» дәстанында да басқа қарақалпақ дәстанларындағыдай ұақыяларды баянлау ұсылы, монолог пенен диологлар көпшілік орынды ийелейді. Бундай әдебий ұсыл оғада шеберлік пенен бериледі. Атақлы рус фольклористі, академик А.С.Орлов: «Улыма, монолог ойрот, хәтте рус эпослары менен салыстырғанда қазақ эпосларының поэтикалық гиперболасы адамлардың күнделік турмысына оғада жакын турады» деп жазған еді. Бул терең ойлы пикир қарақалпақ эпосларына да, соның ишінде «Шәрияр» дәстанына да тийисли. Себеби, қарақалпақ эпослары қазақ эпослары менен бирге түркий тиллес халық дәстанларының қоңырат тайпасы топарына жатады. Сондай-ақ қарақалпақ әдебиятының тарийхын изертлеуші И.Сағитов: «Қарақалпақ эпосының характерли өзгешеліклерінің бири- оның реализмінде» деп күтә дурыс көрсеткен еді.

Биз «Шәрияр» дәстанының жанрлық өзгешеліклерін белгилегенде, оның мазмұны менен формасында қарақалпақ халқының ауызеки дәрәтпелері болған ер-

теклердің, әпсана-аңызлардың, хәттеки жумбақлардың күтә шеберлік пенен орын алғанлығын байқаймыз. Усы илимий көзқарастан қарағанымызда, «Шәрияр» дәстаны қарақалпақ халқы фольклорының ең үлкен бир түрі болып ғана қалмастан, сол фольклордың басқа майда түрлерінің хәммесін дерлік өз ишине алған ұллы нуска болып табылады.

Лекин, ғәрезсизлік дәуіріне шекемги «Шәрияр» дәстаны хакқындағы изертлеулерде «Шәрияр» дәстанының жанрлық өзгешеліктері хәр қыйлы бахаланып келди. Мәселен, көрнекли фольклоршы алым Қ.Мақсетов дәстандарды тийкарынан төрт топарға бөледі хәм «Шәрияр» дәстаны менен «Шийрин-Шекер» дәстанын социаллық-турмыс мәселелерін сөз етеуғын дәстандар топарына жатқызады [2:76]. Ал, айырым илимпазларымыздың пикирлеріне қарағанда, «Шәрьяр» дәстаны гейде «түп дереги шығыс халықларынан ауысып келген дәстан» [1] делинсе, гейде «қыалый-ертеклик дәстан» [3] делинеди. О.Кожуров өз пикирін айтқан мәхәлде (1945-жыл), егер, дәу, пери дууа, сыйқырлау хакқында сөз қозғала қойса, олар диннің батпағына батқан Шығыс еллерінен (Иран, Түркия, Араб мәмлекетлерінен) «Саналы Совет халқының арасына тарқалған мерез шөп» дегендей сиястластыруы иллеттері хәуижге минип турды. Алым «сырттан кирген дәстандар» деген терминді ислеткенде, сөзсиз сол идеологияның тәсірінен келип шығып отырып айтқан. Себеби, коммунистлик идеология хуким сүрип турған сол дәуірде ол буннан өзгеше пикирди айталмаған да болар еді. Ал, профессор Қ.Мақсетовтың «Шәрияр» дәстанын «социаллық-турмыс мәселелерін сөз етеуғын дәстандар» топарында бахалауы, әлбетте, тартыслы мәселе. Себеби, бул топарға киргизилген «Шәрияр», «Шийрин-Шекер», «Қаншайым», «Мұңлық-Зорлық» хәм т.б. усаған дәстандардың барлығында дерлік социаль-турмыслық мотивтен гөри мифлик-ертеклик мотивтің басым келип отыратуғынлығы айқын көзге тасланады.

Булардан басқа да «Шәрияр» дәстанын ертеклик-фантастикалық эпослар қатарына киргизетуғын илимий болжаулар да бар. Бул пикир хакыйқатлыққа бир нәуия жакынласады. Атап айтқанда, И.Т.Сағитов «Шәрияр», «Қаншайым», «Шийрин-Шекер» сыяқлы дәстандарды ертеклик-фантастикалық дәстандар қатарына жатқарған. Оның пикирінше, бул дәстанларға характерли нәрсе-олардың мазмұнының халық ертеклирі сюжетлеріне курылғанында, бул дәстандарда қыялай-ертеклик элементлер көбирек ұшырасады [3:39].

«Шәрияр» дәстанында хакыйқый турмысқа байланыслы айырым көринислер (бағ егий, жылқыманлық хәм т.б.) баршылық, бирак олар қыялай ертеклик сюжетлер менен мифлик мотивлердің тасасында көринбей қалады. Дәстанның поэтикалық курылысында усы еки мотив басқа жанр жаратыушы белгилерге қарағанда басым келиуі хәм екеуі тең қатар қолланыуына байланыслы биз «Шәрияр» дәстанын мифлик-ертеклик дәстандар қатарына жатқарғанды макул көрдик. Себеби, эпос қахарманлары өз мақсетлеріне жетіу жолында тек миф-әпсана, аңыз әжайып ертеклерде ғана ұшырасатуғын, адамның ақылына уғрас келмейтуғын ұақыяларды басынан кеширеди хәм дәстан курылысы усы мазмунға сай мифлик-ертеклик форманы да таңдаған.

Улыма, «Шәрияр» дәстанының өзине тән өзгешеліклерін есапка ала отырып оның мифлик-ертеклик характердеги дәстан екенлигин дәлиллеу тек «Шәрияр» дәстанының жанрлық өзгешелігін анықлауға қосылған үлес болып қоймастан, эпостануы илимине қосылған үлкен жаңалық та болып табылады. Бул жағдай өз гезегінде эпослардың жанрлық, формалық классификациясын қайта қарап шығуы зәрурлигин туудыратуғын сөзсиз.

Әдебиетлар

1. Кожуров О. Шығармалары. -Нөкис: «Қарақалпақстан», 1988.
2. Максетов Қ. Қарақалпақ халқының көркем аңызери дәретпелери. -Нөкис: «Билим», 1996.
3. Сағитов И. Қарақалпақ халқының қахарманлық эпосы. -Нөкис: «Қарақалпақстан», 1988.

РЕЗЮМЕ

Мақолада бошқа халқларда бұлмаған қарақалпақ халқининг миллий достони «Шарияр» достонининг жанр хусусиятлари хақида фикр билдирған. Тадқиқотчи қарақалпақ фольклориди ушбу масала буйича айтылған фикрларни киёслаган ҳолда достон, жанрий хусусияти буйича кўчмали сюжетли ёки ижтимоий-маиший достон эмаслигини, балки, мифик-эртак шаклидаги асар, деган хулосага келган.

РЕЗЮМЕ

В статье освещаются жанровые особенности каракалпакского народного эпоса «Шарьяр», которому нет аналога у других народов. Автор статьи сопоставляет мнения по данному вопросу в каракалпакской фольклористике и приходит к заключению, что данный эпос не является социально-бытовым эпосом, а представляет собой мифологически-сказочное произведение.

SUMMARY

The article deals with the genre peculiarities of the Karakalpak folklore epos «Shariyar», the other peoples don't have the analogy to it. The author of the article compares different points of view on this issue in Karakalpak folklore and comes to the conclusion that this epos is not social-realistic, but it is a mythologic-fairy tale work.

ҚАРАҚАЛПАҚ ПОЭЗИЯСЫНДА БӘНТ
(XX әсирдиң 30-жылларындағы қарақалпақ поэзиясы мысалында)

И.Мамбетов - ассистент оқытушы

Бердақ атындағы Қарақалпақ мәмлекетлик университети

Таянч сўзлар: қофия, вазн, банд, иккилик, учлик, мухаммас, шакл ва мазмун, анъана.

Ключевые слова: рифма, размер, строфа, двустиише, трёстишише, мухаммас, форма и содержание, традиция.

Key words: rhyme, size, strophe, couplet, tercet, mukhammas, shape and content, tradition.

Қарақалпақ әдебиятында қосық дәретиўшилер бәнтти қосықтың тийкарғы элементлериниң бири деп санайды. Бул анық себеби бәнт арқалы қосық қатарларын белгили системалы уйкасқа бириктиреді. Бәнт туўралы көпшилик илимпазлар өзиниң бахалы пикирлерин билдирип өтеди. «Бәнт түрли белгилердиң жәмлескен бирикпеси. Бул орында көлем белгиси де, уйкасыў तरीзи де, өлшемлер бирикпеси де, жанрлық белгиси де қатнасады. Бәнт улыўма уйкас изшилиги менен белгиленеди»-деп жазған еди Б.В.Томашевский. Ал түркий халықлардың поэзиясындағы бәнт бойынша изертлеўлер алып барған М.Хамраев былай дейди «Бәнт қосықтың миллий формасына тәсир жасайтуғын болғаны ушын да барлық әдебиетта бир қыйлы емес [1]- деп көрсетеди. Поэзия-бир неше сөз ырғақларының жәмлесип, белгили бир өлшем тийкарында уйкасып, сол тийкарда бир неше тармақларды пайда етип, бир уғымға жәмлесіуине айтылады. Демек солай екен, оның қатар санының өзи еки тармақтан кем болмаўы керек. Себеби бир қатардың өзи қосық мәнисин аңлата алмағаны менен жулласып келген еки қатар өзиниң қосық элементи екенлигин аңлата алады. Сол ушын бәнттиң тийкарғы белгиси еки қатардан басланады.

Көплеген түркий халықлар сыяқлы қарақалпақ поэзиясында еки қатарлы қосықлар әзелден бар форма болып табылады. Хәттеки биздеги қосық сөзи еки қатардың қосылыўынан келип шыққан деген болжаўларды айтады. Профессор Қ.Максетов усындай болжаўды алға сүреді. «Қосық, бизиң пикирмишше «қос», «қосыў», «қосылыў» сөзлериниң мәниси тийкарында пайда болып, еки қатардың жупкерлесіуи тийкарында пайда болып, еки қатардың жупкерлесіуи тийкарында ўақыттың өтиуи менен терминге айлаңған болыўы итимал» [2]. Бул пикирди әдебитшы Қ.Муратбаевта куўатлаған еди.

Шығыс халықлары поэзиясының ең киши жанры фард болып, ол тек бир бәйттен, яғный еки қатардан турады. Соның менен бирге ол түркий халықлар поэзиясында кеңнен тарқалған лирикалық форма. Фардтың еки қатары бир-бири менен уйкасып афористлик мәни аңлатады. Фард бармақ өлшеминде де, аруз өлшеминде де жазыла беріуи мүмкин [3].

Еки қатарлы қосықлардың айрықша өзіншелікке ийе формасы - бул хәр бәнти тек еки қатардан туратуғын форма. Еки қатарлы форма хәзирги қарақалпақ лирикасында аз ушырасады. Деген менен, бул форманың төркини ертеден басланатуғыны, XIX әсирдиң ақыры, өткен әсирдиң басында дәретиўшилик пенен

шуғылланған шайыр Сапура Жайылбек кызының дәретиўшилигинде ушырасыўы айрықша қызығыўшылық туўдырады.

Оқып турмыз күнде келип мешитке,

Бала, намыс екен ким қалса шетте.

Сапура шайыр шығармасынан көринип турғанындай қосық теориясынан, соның ишинде еки қатарлы қосық поэтикасынан әдеўир дәрежеде хабары болған. Себеби, өз қосығында тийкарсыз хәр еки қатарды бир бәнтке жиклеп қойған жоқ. Бунда хәр бир бәнт өз алдына синтаксислик бирлик. Бәнт белгили бир ойды билдиретуғын қосық қатарларының жуўмақлап бириктиріуи қатары [4] екенлигин есапқа алатуғын болсақ мысалда пикирди жеткеріуде «тезис-антитезис-синтез» хызметин атқарады. Соның менен бирге бул бәнтлик формада ырғақ та пүткиллей өзіншелікке ийе.

Бул форма XX әсирдиң 30-жылларында дәретиўшилик пенен шуғылланған шайырларымыз бул исти еле де даўам еттирди хәм раўажландырды. Мысалы:

Қуяшы Қарақалпақстаннан сәлем,

Еркин турмыссыз гүлистаннан сәлем.

Сизлер қорғаўшысыз бизиң турмыстың,

Сизлер қорғаўшысыз бизиң қурылыстың.

Сизге исенемиз садық перзент деп,

Сизлерди сыйлаймыз бәрха хұрметлеп.

Мысалға алынған Дәли Назбергеновтың «Достыма» деген қосығында шуўмақлар усылай даўам етип кете береді. Келтирилген мысалда қосықтың еки қатар арқалы берилиуи оның композициялық бирлигин сақлап турыпты. «Көркем шығармада дәслеп форма менен мазмунның байланысы себепли көркемлиги артады. Егер де бул байланыс болмаса онда шығарманың көркемлиги бузылады». – деп көрсетеди М.Кушжонов. Демек жоқарыдағы мысалдағы қосық қатарларының төртеуін бирлестип бир бәнтке жәмлестиргеннен оны усы турысында қабыллаў тартымлырақ екенлиги көринеди. Ал XX әсирге келип қарақалпақ миллий поэзиясында қурамалы өзгерислер жүзеге келди. «Девону лұғат ат турк» шығармасындағы өлшем, бәнт хәм уйкас тәртіптери хәзирги өзбек поэзиясында да жоқары роль ийелейди» [5] - деп көрсетеди алым У.Туйчиев. Бул пикир оғада дурыс айтылған пикир екенлигин хәзирги қарақалпақ поэзиясы мысалында да поэтикалық ұқсаслық бойынша бир неше әсирге барып тақалатуғынын көремемиз. Әсиресе қосық бәнтлериниң неше әсир бурын қолланылған түрлери хәзирги поэзиямызда ушырасыўы буның айқын дәлийли бола алады. XX әсир қарақалпақ поэзиясының белгили ўәкиллериниң дәретиў